

Chocolade en syfilis, Modica is een bezoek.

april 2015

The Waste Land

I. THE BURIAL OF THE DEAD

APRIL is the cruellest month, breeding
Lilacs out of the dead land, mixing
Memory and desire, stirring
Dull roots with spring rain.
Winter kept us warm, covering
Earth in forgetful snow, feeding
A little life with dried tubers.
T.S. Eliot (1888–1965). The Waste Land. 1922

Het Barre Land

I. HET BEGRAVEN DE DE DODEN

April is de grimmigste maand, hij wekt
Seringen uit het dode land, vermengt
Herinnering en verlangen, port
Lome wortels op met lenteregen.
De winter hield ons warm, hulde
De aarde in vergetele sneeuw, voedde
Een restje leven met verdorde knollen.
Vert. Paul Claes.

Het barokke Siciliaanse stadje rekt zich wellustig op langs twee grote straten die als vingers de omliggende bergen kietelen in de Val di Noto. De vloedlijn van de grote overstroming van 1902 dreigt nauwelijks nog als een zwart lijn in de gele zandstenen gevel. Te hoog voor de passanten. Veel verleden lijkt hier gelukkig vergeten. Niet in het minst de hemelvaart van zoveel Joodse inwoners in 1474 en de aardbeving van 1693.

Maar volgens Google en de 100% gids is er een indrukwekkend museum gewijd aan de beroemde zoon Tommaso Campailla (1668-1740): filosoof, dichter, arts en syfilisbestrijder. Het schuilt in de gelijknamige 'straat', parallel aan de Corso Umberto I. Maar blijkt dan enkel bereikbaar langs een moeizame trappencombinatie.

Bovenaan steunt een oude vrouw in het zwart die van geen museum weet, noch van Tommaso. Ze is zich zelfs niet bewust van enig verband tussen de naam van haar straatje en de beroemde arts.

Bekruisen

Een tweede smallere oude dame in het zwart hijgt zich gestaag de helling op en weet wel zeker dat dit de Via Campailla is, heel zeker. Maar als ik naar het museum vraag van hun beroemde gelijknamige syfilisdokter bekruist ze zich onder het prevelen van bezwerende schietgebeden. Ze verbreekt het

angstige oogcontact en zet haar klim mompelend verder.

Onderwijl is de eerste zwartgeklede dame op haar balkon aangekomen en roept ze van tussen het drogende ondergoed naar iemand verder in de straat. De jonge man met artistieke mappen onder de arm weet me bereidwillig te vertellen dat dit wel degelijk de via Campailla is, genoemd naar de grote syfillisdokter uit de XVII de eeuw. Maar hij weet ook zeker dat er geen museum in zijn straat te vinden is. En ondanks reeds jaren stedeling is hem geen museum voor die beroemde zoon van Modica bekend.

Van het Museo Civico in

het reusachtige Palazzo dei Tribunale is de toegang tot de trappenhal verzaakt en gestut door withouten balken. Het bronzen beeld van herder met lam van Enzo Assenza verdwijnt tussen steunende stellingen. Wanneer de suppooste arriveert - 'later wegens autopech' - krijg ik voor drie Euro ondertekend en gestempeld een ricevuta voor de collectie van F. Libera Belgiorno én de moderne kunst in de sectie gewijd aan de grote Siciliaanse dichter Salvatore Quasimodo, Nobelprijs literatuur 1959. Naast de interessante archeologische collectie van de vroegste steentijd tot de klassieken troont de magnifieke bronzen Eracle di Cafeo achter de vergaderzaal: handhoog brons in scherp LED licht. De grote foto's op de wanden van de bil- en beenpartijen en het bebaarde hoofd zijn duidelijker.

http://www.comune.modica.rg.it/museo_flb/settore6.html

<http://www.galleriaroma.it/Mostra%20E%20Assenza/Pagina%20iniziale.htm>

Vanuit de gemeentelijke vergaderzaal krijg ik tussen verschoten lamellen uitzicht op de binnenkoer van het stadspaleis waarin ook administratieve diensten der stad schuilen. De verwilderde flora en fauna hebben de ooit statige binnenkoer overgenomen. Op de verbrokkelde balkons reageren duivenkoppels ontstemd op mijn interesse.

Van Enzo Assenza (Pozzallo Ragusa 1915 - Roma 1982) staan mooie beelden in hout en brons in de gangen van het gebouw.

Van een familielid Massimo Assenza loopt 'Sbarchi': foto's op kartonnen panelen over de aanzwellende bootinvasie uit Noord Afrika. Tussen barokke tekeningen, schilderwerken en religieuze parafernalia is de tegenstelling groot. Enzo's beelden bieden ruimte voor een eigen emotionele interpretatie van de toeschouwer. Massimo's foto's dwingen de kijker gretig tot empathische verblinding. Hij lijdt aan hetzelfde euvel als de pers in Italië en Sicilië: teren op het leed van anderen om de eigen commercie en subsidiestromen aan te poken.

<http://www.ragusaoggi.it/30949-mostra-sbarchi-del-fotografo-pozzallese-massimo-assenza>

Dit geheel in tegenstelling tot de vleugel gewijd aan een andere beroemde zoon van Modica: Salvatore Quasimodo (Modica 1901 – Naples 1968)

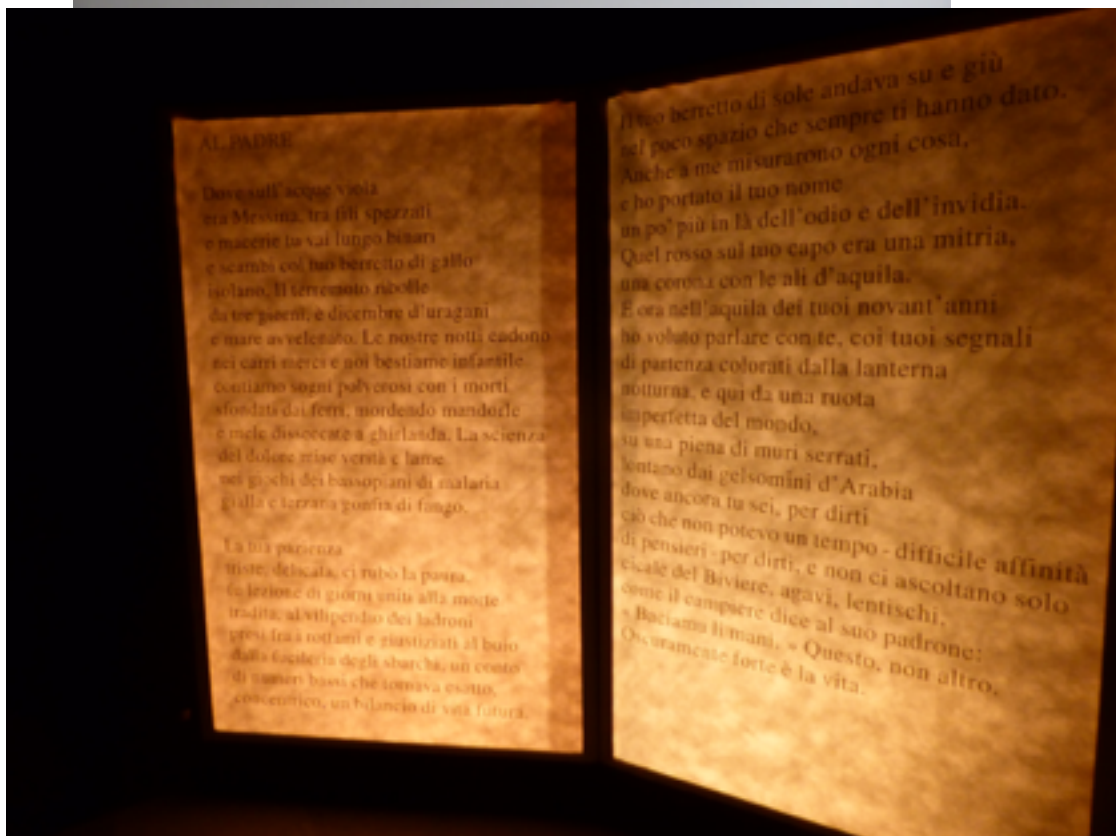
Een grote ruimte is gewijd aan zijn vrienden en eigen beeldend werk, inclusief een boudoir waarin de toga voor het eredoctoraat in Oxford en de frak met buishoed voor de Nobelprijs.

<http://poemsintranslation.blogspot.it/2009/07/salvatore-quasimodo-agrigentum-road.html>

La stanza della poesia

Intussen drentelt de suppoost om me heen op zoek naar een dame uit Lucca die ik her en der gespiegeld zag in vitrines vol oude stenen, brons en been. Zij draagt haar jaren als haar haren zoals wel meer Italiaanse vrouwen waardig eenzaamheid bedaren.

We worden bijeengedreven in La stanza della poesia, waar de suppooste achter zwarte gordijnen in het schemerduister de apotheose opstart. Vier gedichten verschijnen op witte lakens en worden in het donker bezwerend gelezen door de schrijver zelf. Hij verleidt de luisteraar met een sonoor en afstandelijk verhaal

To My Father (Dove sull'acqua viola)

Where Messina stands above
violet waters, you walk the tracks
amongst mangled rails and debris,
in your station-master's cap, like
a Sicilian cockerel. The three day
earthquake rumbles on, it's December of
hurricanes,
and poisonous seas. Night descending
on goods-wagons and our childish cattle,
we count dusty dreams with the dead
crushed by iron, munching almonds,
and desiccated garlands of apple. The science
of pain adds iron truth to the lowland hazards
of yellow malaria and muddy bloated tertian fever.

Your patience
sad, delicate, robbed us of fear,
was the lesson of days spent with traitorous
death, with contempt for the thieves
caught in the wreckage, tried in the dark
in a fusillade of gunfire a tally
of low numbers proving exact,
concentric, a final balance of future life.

Lettre à la mère

Mater dulcissima, maintenant les brumes descendent,
le Naviglio cogne confusément contre les digues,
les arbres se gorgent d'eau, ils brûlent sous la neige ;
je ne suis pas triste dans le Nord : je ne suis pas
en paix avec moi-même, mais je n'attends
de pardon de personne, beaucoup me doivent des larmes
d'homme à homme. Je sais que tu ne te portes pas bien, que tu vis
comme toutes les mères de poète, pauvre
et juste dans l'amour
pour tes fils lointains. Aujourd'hui c'est moi
qui t'écris. – Enfin, tu diras, un mot
de ce garçon qui s'échappa une nuit avec son manteau trop court
et quelques vers dans sa poche. Pauvre, si généreux de cœur,
on le tuera un jour quelque part. –
Certes, je me souviens, ce fut de cette gare grise de marchandises
aux trains lents chargés d'amandes et d'oranges,
à l'embouchure de l'Imera, ce fleuve plein de pies,
de sel, d'eucalyptus. Mais maintenant je veux te remercier, toi,
de l'ironie que tu as mise
sur mes lèvres ; indulgente comme la tienne.
Ce sourire m'a sauvé de bien de pleurs et de peines.
Peu importe si maintenant j'ai quelques larmes pour toi,
pour tous ceux qui attendent comme toi
sans savoir quoi. Ah, mort aimable,
ne touche pas à l'horloge de la cuisine qui, sur le mur, bat.
Toute mon enfance est passée sur l'émail
de son quadrant, sur ces fleurs peintes là :
ne touche pas aux mains, au cœur des vieillards.
Mais se peut-il être que quelqu'un réponde encor? Ô mort de pitié,
mort de pudeur. Adieu, ma chère, adieu, ma dulcissima mater.

Your hat, for the sun, bobbed up and down
in the little space always granted you.
Within me too, everything was weighed,
and I have borne your name,
a little further from hatred and envy.
That red cap of yours was a mitre.
a crown with aquiline wings.
And now in your eagle-like ninetieth year,
I wanted to speak to you, the signal-lamps
of your departure tinged by the night light
that casts the imperfect
orbit of this earth
on a stretch of narrow wall,
far from the Arabian jasmine,
where you are now, to say to you
what I once could not – difficult affinity
of thought – to say to you, so not merely
the cicadas of Biviere, the agaves and mastics,
hear,

speak as the steward speaks to the master,
'I kiss your hand.' That, nothing more.
Life is darkly strong.

<https://www.youtube.com/watch?v=XHsHa8qkCVQ>

Geroerd verlaten we samen de kamer na nog enkele sonore woorden tot de suppooste, ter bemoediging na haar ochtendlijke autopech.

Zij vraagt ons toch zeker een woord te laten in het gastenboek.

We passeren de vitrinekast met relieken van Quasimodo achter verzen op het glas en ik drentel nog wat naar het einde van de gang voor het chocolademuseum, waarvan ze mij verzekert dat het door een private onderneming wordt uitgebaat zodat haar ricevuta geldigheid ontbeert.

Van mijn mede liefhebster zie ik in het gastenboek haar herkomst uit Lucca. Ik tref ze weer bij de belendende Antica Dolceria Bonajuto. Bij deze chocolatier snuiven we aan de proevertjes in een winkel als een oude apotheek. Van toen chocolade nog om zijn genezende kracht werd gekoesterd. Haar voorkeur is lichter dan de mijne.

Ze is niet geneigd tot een bezoek aan de syfilistherapieën uit de XVI de eeuw ook al heeft onze suppoost me de weg gewezen naar het echte museum in de Stedelijke Polykliniek Tommaso Campailla.

Voor de sociale dienst lopen de uitkeringsgerechtigden te hoop.

De gemeentelijke agent showt zijn uniform met iets te lange haren onder een protserige pet. Een dubbele rij kinderen in azurri schorten met witte halskragen wordt door schooljuffrouwen over het plein geleid.

Het ziekenhuis uit 1600 heeft de renovatie uit de jaren dertig van de vorige eeuw overleefd. Tommaso Campailla troont met krullenpruik op een veel te lage sokkel tegen een muur op de binnenkoer. Het grijze beslag op de witmarmere buste onderstreept zijn nuffige gelaatstrekken. Zijn auditorium, snijzaal en de toegang tot de kwikdampbaden voor syfillislijders is helaas stevig gesloten.

Een druk telefonerende collega in de hall belt bereidwillig naar het directiesecretariaat om mijn bezoek aan te kondigen.

Spijtig genoeg blijkt de secretaresse met de sleutels pas om 16:30 uur te komen. Bezoek kan ook maar tot 18:30 uur. Hoe graag ook, zelfs voor mij kan er geen opening geforceerd worden.

Syfilis!

Een moeder van twee kinderen bleek positief op routine syfilistesten van het ziekenhuis voor een galblaasoperatie. Paniek alom. Maar haar kinderen noch haar chronisch zieke uitkeringsgerechtigde asielzoekende echtgenoot bleken besmet. Na zijn erkenning als asielzoeker in Nederland was zij in het kader van familiale huwelijksstrategieën uit een Iraans bergdorp overgevlogen.

Bijgevolg was er volgens manlief slechts één verklaring!

Gelukkig leidde volgehouden onderzoek met een gerenommeerde infectioloog finaal tot de ontlastende verklaring: omdat syfilis wellicht endemisch was in het betrokken bergdorp zou moeder-kind transmissie van afweereiwitten de testresultaten als vals positief verklaren.

Ongelukkigerwijs volstond dit niet om de reeds kwakkelende huwelijksband aan te halen. Een schoonfamilie met endemische syfilis! Wat kan je nog meer wensen om je importbruid te verstoten.

Tommaso Campailla had meer succes. Hij ontwikkelde op basis van eerdere Franse experimenten een syfilisbehandeling met dampen van vermiljoen kwiksulfide of cinnaber. Rood kwik werd reeds in de vroegste Assyrische, Chinese, Egyptische en Romeinse geschriften geprezen voor vermeende helende kracht. Zijn patiënten met de Franse ziekte werden in een gesloten houten wijnvat geplaatst waar ze boven een vuurpot verhitte cinnaber dienden te inhaleren. Nadien zweetten ze na in een belendende ton. De sessies hadden om de ander dag plaats, gedurende tien minuten.

En dit een noveen lang tot zelfs dertien dagen. Bij een vroeg stadium zou deze behandeling succesvol geweest zijn.

‘Eén nacht met Venus, waarna een leven lang met Mercurius’

Pas met salvarsan-arseen in 1910 en penicilline in 1943 bleken betere alternatieven voorhanden.

Tegenover het ziekenhuismuseum uit 1600 torent een modernistisch bouwwerk uit de tijd van Mussolini. Het belendende plein kreeg 70 jaar geleden een

nieuwe naam: Giacomo Matteotti (1885 - 1924). Naar de socialistische politicus uit Fratta Polesine (Rovigo) die in het parlement de gewelddadige verkiezingsfraude door de fascisten had toegelicht.

In Italië wegen namen nog steeds. Op Sicilië zwijgend en zwaarder.

Te veel betonnen brugpijlers leiden naar nergens. Knooppunten zweven hoog boven de begane grond voor weinig verkeer op EU-gefinancierde snelwegen. In talloos veel onafgewerkte fabriekshallen, kantoortorens, ziekenhuizen en appartementen heeft bloeiend lentegroen reeds jaren vrij spel, terwijl in oude stadjes de woonkwaliteit er sinds de barokperiode alleen maar op achteruit is gegaan.

Het heraldisch triskelion mag er graag voor vrijheidszin staan sinds de Siciliaanse Vespers van 1282: drie in de knieën gebogen naakte benen met in het kruis het gorgoneion op korenaren.

Of zoals Salvatore Quasimodo ooit schreef:

*Ognuno sta solo sul cuor della terra
trafitto da un raggio di sole:
ed è subito sera.*

*Ieder staat alleen op het hart van de aarde
doorboord door een straaltje zon:
en opeens valt de avond.*

<https://www.youtube.com/watch?v=XHsHa8qkCVQ>

